

De Zeehoeve, waarachter in 1943 een geallieerde bommenwerper neerstortte

De fortwachterswoning in Fort Diemerdam, waar de familie Klop drie onderduikers verborg.

Elke woning heeft zijn eigen geschiedenis. Bij nieuwbouw is de geschiedenis nog pril, eeuwenoude gebouwen hebben generaties meegemaakt. Er is gemusiceerd, gegeten, gevreeën, gestudeerd, geschreven, gevloekt, gehuild, gelachen. Er is nieuw leven gebaard, er is gestorven. Ook zijn er huizen waar Joodse mensen uit zijn weggehaald. En huizen waar verzet was tegen de Duitse bezetter.

TEKST: LIENEKE KOORNSTRA
FOTO'S: KEES HOOGVEEEN & HISTORISCHE KRING DIEMEN

Open Joodse huizen en huizen van verzet

Drie bronskleurige plaatjes in het trottoir herinneren aan de vroegere Joodse bewoners van het aangrenzende pand. Hun naam, geboortedatum, deportatiedatum, plaats en datum van overlijden zijn erin gestanst. 'Je weet vaak de geschiedenis van je huis niet', zegt Annette de Roos. 'Het moet hier zo verschrikkelijk zijn geweest, er is in deze buurt echt heel veel gebeurd. Nadat de oorspronkelijke bewoners hun huizen uit waren gejaagd en op transport gezet via Westerbork naar Auschwitz en Sobibor, dwong de bezetter duizenden Nederlandse Joden naar Amsterdam te verhuizen, in afwachting van deportatie. Zo kwam er een tweede selectie deze kant op. De uit Deventer afkomstige ouders van dagboekschrijfster Etty Hillesum hebben daardoor nog

'Struikelstenen' op het trottoir herinneren aan de joodse bewoners die in de oorlog uit hun huizen werden gezet en daarna gedeporteerd werden.

enkele maanden in de Retiefstraat gewoond, samen met hun zoon Mischa, een begaafd pianist. In ons huis woonde de familie Mok. Op hun zoon Gerry na, is de hele familie vermoord. Gerry, later een

Elkaars verhalen kennen

Annette de Roos toont zich dankbaar dat ze haar huis kan openstellen binnen het kader van het dubbelprogramma Open Joodse Huizen & Huizen van Verzet, een samenwerking van het Joods Cultureel Kwartier en het Amsterdams 4 en 5 mei comité. 'Het voelt enigszins als het huis een beetje teruggeven aan de mensen die hier zijn weggehaald. Hier worden hun namen weer genoemd. We mogen niet vergeten. Het is verschrikkelijk dat zoveel mensen hier zijn weggevoerd. Zoiets kan altijd weer gebeuren en het is het laatste wat er mag gebeuren. De weinige mensen die terugkwamen werden niet opvangen en zijn beroofd. Wij wonen hier nu heel gelukkig, in een gemêleerde buurt. Ik ben van mening dat je nooit bevolkingsgroepen mag uitsluiten. Je moet met elkaar blijven praten, elkaars verhalen kennen. Het verhaal dat hier op 4 mei wordt verteld gaat over de familie die hiernaast woonde en waaraan de zogeheten struikelstenen op het trottoir herinneren.'

Niet vergeten

Op 4 mei komt Sylvia Veffler-Polak in het huis van Annette het verhaal vertellen over haar vader Harrie Polak. 'Hij is de enige van zijn familie die de holocaust heeft overleefd. Als enige kwam hij

terug en er was niets en niemand meer. Ik vertel over zijn tocht door de concentratie- en werkcampen en ook over zijn zoektocht naar het verdwenen sieradenkistje van mijn oma.' Ze voegt eraan toe dat haar moeder eveneens in het concentratiekamp heeft gezeten. 'Mijn ouders hadden het er vaak over, maar over de finesses spraken ze niet met ons, dat vonden ze te pijnlijk. Als Jood kreeg je steeds meer beperkingen opgelegd. En uiteindelijk kreeg je een oproep dat je weg moest. Als je daaraan probeerde te ontkomen, werd je je huis uit geslagen om vervolgens net als die anderen via het Muiderpoortstation op transport te worden gezet naar de concentratiekampen. Er zijn 107.000 Joden weggevoerd, waarvan er 102.000 zijn vermoord. Ik ben dus een nazaat van een van de 5000 overlevenden. Dat ze ons Joden er niet onder hebben gekregen, dat mijn man en ik inmiddels kleinkinderen hebben, stemt me dankbaar. Maar de mensen leren niet, ze veranderen niet. Vandaag de dag is er weer zoveel bedreiging, zeker tegenover Joden. Leerkrachten ondervinden problemen als ze hun leerlingen over de Tweede Wereldoorlog vertellen omdat Noord-Afrikaanse jongeren de holocaust ontkennen. Wat deze oorlog zo anders maakt dan alle andere is dat het geen kwestie was van landjepik maar van het vernietigen van een bepaalde bevolkingsgroep.'

Vorig jaar vertelde Sylvia het verhaal van haar familie voor het eerst. 'Dat was in de OBA in de Linnaeusstraat. De zaal zat vol, er was veel behoefte aan info en ik kreeg warme reacties. Ik vind het heel positief dat er mensen zijn die wél interesse hebben. Er zijn honderdduizenden verhalen die nooit meer boven komen, die mensen zijn er niet meer. Maar een aantal verhalen kunnen we nog doorgeven. Zolang je de verhalen vertelt, zijn mensen niet vergeten en zijn ze er in zekere zin nog', aldus Sylvia.

Indische Buurt

'In nog veel meer Amsterdamse panden komen op 4 en 5 mei nazaten, getuigen, voormalige en huidige buurtbewoners persoonlijke verhalen delen over de vervolging, het verzet en de bevrijding', vertelt Esther Shaya die zelf twee keer eer-

te stellen en de verhalen levend te houden.'

Verzet

Verhalen van verzet worden op 5 mei gedeeld, onder meer op het terrein van Fort Diemerdam. Esther: 'Familie Klop verborg in de fortwachterswoning drie onderduikers, waaronder een oudere dame die in die periode overlijdt en moet worden begraven. Hoe dit wordt opgelost onder de neus van de Duitsers, komt John Cuijpers vertellen.' Rinah Pomeranz en de zoon van Gideon Cahen doen eveneens hun verhaal. Verder is het verhaal over de geallieerde

bommenwerper die in 1943 achter de Zeehoeve neerstortte te beluisteren, in dit geval is Wiard Krook de verteller. Verzetsverhalen worden verteld door Piet Saen en Leo Arend. 'Het is zo belangrijk om niet met de massa mee te lopen', besluit Esther. 'We moeten zelf blijven denken over de keuzes die we maken. Daarin hebben we zelf een verantwoordelijkheid.' ◀

www.joodsmonument.nl
www.struikelstenen.nl
www.openjoodschuilzinnen.nl
www.huizenvanverzet.nl